پەژیەک بە تەپەاندنی گۆڕشکستی ئۆکتۆبەر ... شەرکە کرمانج

لەدەستدانی نزیکەی ٥٠% خاکی کوردستان لە شەو و ڕۆژکدا گۆڕشکستی ئەو نوخبە سیاسییەی کوردستان بوو کە لەپاڵ شکستە گۆڕکانی دیکە، هەر لە لەدەستدانی شرعیەتی یاسایییەو بگرە تادگاتە قەیرانی ئابوریو سیاسیو لەکدارکردنی شکڵی گڵو نیشتیمان، نابەتو ناکرەت ئاوا بەسانایی بەسەر ئەو نوخبە سیاسییە تەپەەت. کاتی ئەو هاتوە بەو نوخبە سیاسییە، کە ژمارەیان لە سەد کەس تەپەناکات، بگوترەت ئیدی بەسە.
ئەم نوسینە هەوڵکە بە خستنەووی پەژەیەک بە تەپەاندنی ئەم بارودخە نالەبارەو خستنەوە سەرپەی پەرلەمانو دامەزراندنی حکومەتکی ڕزگاریی نیشتیمانیی.
ئەم پەژەیە دوو پلان لەخدگرەت، پلانی ئەی و پلانی بی. پلانی بی تەنیا لەحالەتی جبەجنەکردنی پلانی ئەی دەکرەت بخرەتگە. پشئەوەی هەر دوو پلانکە بخرنەووو واچاکە بکەرکانی جبەجکردنی پەژەکە دەستنیشانبکرن.

جبەجکەرانی پەژەکە

لەسەرەتا دەبەت ئەوە بگوترەت کە هەم پەژەکەو هەنگاوکانی هەم ئەو بکەرانەی لەرە دەستنیشانکراون هەوەو ناوی سەرەتایین دەکرەت دەوەمەنترو هەمەلایەنتر بکرن.
پەژەکە واچاکە بەزووترین کات لەلایەن گروپی یەکەم لە جبەجکەرکان (بکەرکان) بخرەتەووو و بەهەماهەنگی لەگە گروپی دووەمو سیەم جبەجبکرەت:
گروپی یەکەم، دەبەت هەموو ئەو حیزبو لایەنە سەرکیانەی کوردستان بگرەتەوە کە ئستا بەشک نین لە نوخبەی دەسەاتدارو دەستەیشتویی ناو یەکەتییەو پارتی کە ەی سەرکیان هەبووە لە شکستکانی ئیدارەدانی هەرەم بە گۆڕشکستی ئۆکتۆبەریشەوە، کە لەدەستدانی نیوەی خاکی کوردستانی لەکوتەوە، لەوانە: بزوتنەوەی گەان، لیستی نەوەی نوێ، هاوپەیمانی بە دیموکراسی و دادپەروەری، گروپو لایەنە نزیکەکان لە پەکەکە، کەەی ئیسلامی کوردستان، یەکگرتوی ئیسلامی، حیزبی شیوعی کوردستان لەگە هەموو ئەو حیزبو لایەنانەی کە ئەم

پێژەیە، یان هاوشێوەکەی پەسەند دەکەن.
دووەم، ئەفسەرو پشمەرگەو کادیرو ئەندامێ نیشتیمانپەروەرو دەسزەکانی ناو پارتی دیموکراتی کوردستانو یەکێتیی نیشتیمانیی کوردستان کە زۆرینەی هەرە زۆری ئەندامانی ئەم دوو حیزبە پێکدێنن.
سێیەم، تەواوی کەمینەی مەدەنیو چالاکوانێ سیاسیو کەمایەتیەکانو سەرتاپای خێڵکی دەسزو نیشتیمانپەروەری کوردستان.
لیژنەیەک لایەن نوێنەرێ سەرکیەکانی جێبەجێکرانی پێژەکە، وەک لەسەرەو دەستنیشانکران، پێکدێت بۆ جێبەجێکردنی پێژەکە.

پلانی ئەی (Plan A)

پلانی ئەی کەمپەینێک هەنگاو وکارو کردەوە لەخۆدەگرێت کە لە حاڵەتێکدا جێبەجێدەکرێت ئۆگرێر هاتو لۆگۆ خستنەووی پێژەکە ئەو نوخبە سیاسیەی کە ئێستا هەرەم بەدەوەدەبن، کە ژمارەیان لە سەد کەسێک تێپەڕناکات، لۆگۆ خستنەووی پێژەکە دەستبەرداری کارو بەرپرسیارێتیەکانیان بوون. لەم حاڵەتەدا پلانی ئەی دەخرێتە بواری جێبەجێکردنەوە کە ئەم هەنگاوانە لەخۆدەگرێت:
یەکەم، سەرکی پەرلەمانی هەرێمی کوردستان، یوسف محەمەد، بەهەمئاهەنگی لۆگۆ دوو جۆگرافیی، بەزووترین کات داوای کەبوونەوەی پەرلەمانی کوردستان بکەن، لە ماوەی سێ ڕۆژ دا. نابێت هیچ ئەندام پەرلەمانێک ڕێگری لە ئەنجامدانی ئەم پێژەیە بکات ئۆگەرنا مامەڵەی نوخبە سیاسیە شکستخواردوەکەی لۆگۆدا دەکرێت، وەک لە خوارەوە هاتوە.
دووەم، لە کەبوونەوەی یەکەمی پەرلەمان لە هەولێری پایتەخت بەیاری دامەزراندنی حکومەتێکی ڕزگاریی نیشتیمانی دەدرێتو سەرکی پەرلەمان، یوسف محەمەد، ئەرکی سەرکایەتی حکومەتەکەی پەدەسپێردرێت.
سێیەم، پێکهێنانی لیژنەیەک لە دانیشتنی یەکەم بە سەرکایەتی سەرکۆزیران، یوسف محەمەد، بۆ دەستنیشانکردنی حکومەتێکی تێکنۆکراتی کاربەدەست بناوی "حکومەتی ڕزگاریی نیشتیمانیی" لە کەسانی بڵایەنو شارەزا بۆ جۆگرتنەوەی وەزیرەکانی حکومەتەکەی هەرەم پێش ١٦ ی ئۆکتۆبەر، لەماوەی دوو حەفتەداو یەکسەر حاڵەتی ئیمەرگینسی (طوارئ) ڕادەگەیەنێت.
چوارەم، سەرکایەتی هەرەم، مەسعود بارزانیو جۆگرەکەی هەروەها سەرکۆزیرانو تەواوی وەزیرەکان دەستەکارکەشانەوەی خۆیان لە سەرکایەتیو حکومەت ڕابگەیەنن، لەماوەی حەفتەیەک لەسەر بەیاری

پەرلەمان.
پێنجەم، حکومەتی ڕزگاریی نیشتیمانی سەرکی هەرێمو سەرکۆزیرانو وەزیرەکان خانەنشین دەکات.
شەشەم، حکومەتی ڕزگاریی نیشتیمانی مافی دادگاییکردنو لێپرسینەوەی لە هیچ بەرپرسێکی حکومیو حیزبی نیە.
حەوتەم، هەر بەرپرسێکی حکومیو حیزبی لە نووخبە سیاسییە خانەنشینکراوەکە خۆ لەکاروباری حکومەتو هاوڵاتیان هەبقورتێنێت دەبێت یەکسەر بگیرێتو دادگایی بکرێت.
حەوتەم، حکومەتە کاربەدەستەکە کاروباری ڕۆژانەی وەزارەتەکانو هاوڵاتیان بەڕێوەدەبات.
هەشتەم، حکومەتی ڕزگاریی نیشتیمانی دەستێکی نوێ بە کەمسیەنی باڵای هەبژاردنکان لە کەسانی بڵایەنو تەکنەکراتو شارەزا دیاریدەکاتو دادەمەزرێنێت بە سەرپەرشتیکردنی هەبژاردن بە پەرلەمانی کوردستانو سەرکی هەرێم، لەماوەیەک کە زیاتر لە شەش مانگ نەبێت.
نۆیەم، حکومەتی ڕزگاریی نیشتیمانی ئاگاداری حکومەتی عێراقی دەکات کە تەنیا نوێنەرانی گۆل لە پەرلەمانو حکومەتی داهاتو مافی دانوسانیان هەیە لەگەڵ حکومەتی مەرکەزی لەسەر پرسە چارەنوسسازەکان.
دەیەم، بە بەڕێوەبردنی کاروبارەکانی هاوڵاتیان، بەتایبەتی چارەسەرکردنی پرسی موچە، حکومەتی ڕزگاریی نیشتیمانی مافی دانوسانو گفتوگۆی لەگەڵ حکومەتی مەرکەزی هەیە.
یازدەم، دوای پێکهاتن لەگەڵ حکومەتی مەرکەزی لە بەغدا، حکومەتی ڕزگاریی نیشتیمانیی بەیاری پاشکەوتکردنی موچە هەدەوشێنێتەوەو موچە وەک پێشوتری لەدەکرێتەوە.
دوازدەم، حکومەتی ڕزگاریی نیشتیمانیی هەڵوەشاندنەوەی هەر دوو دەزگای پاراستنو زانیاری ئادگەیەنێت.
سێزدەم، پەرلەمانو حکومەتی داهاتو دەبێت کاربکات لەسەر هەڵوەشاندنەوەی تەواوی هێزی پێشمەرگەو هێزەکانی ئاسایشو دووبارە دامەزراندنەوەیان لەسەر بنەمای پیشەیەو یاسایی.

پلانی بی (Plan B)

ئەگەر هاتو لەگەڵ خستنەڕووی پڕۆژەکە، وەک لە پلانی ئەی هاتوە، واتە ئەو نوخبە سیاسییەی کە ئێستا هەرێم بەڕێوەدەبەن کە ژمارەیان لە سەد کەسەک تێپەڕناکات دەستبەرداری کارو بەرپرسیارێتییەکانیان نەبوون، ئەوە لەم حاڵەتدا پلانی بی دەخرێتە بواری جێبەجێکردنەوە

کە دەکرێت ئەم هەنگاوانە لەخۆبگرێت:
یەکەم، هەموو ئەو بکەرو جێبەجێکارانەی کە وەک "جێبەجێکرانی پڕۆژەکە" ناویان هاتوە، واتە بکەرەکانی گروپی یەکەمو گروپی دووەمو گروپی سێیەم، دەبێت دەستبەجێ لیژنەیەک پێکبهێنن بۆ سەرپەرشتیکردنی ئاپۆینتمێنتی سەرتاسەری کە خەی لە مانگرتنەکی سەرتاسەری ببینێتەوە کە یەک داواکاریان هەبێت ئەویش دەستلەکارکێشانەوەی سەرکی هەرەمو جێگرەکەی‌و سەرکی حکومەتو ئەنجومەنی وەزیران بێت. خەکی مانگرتو نابێو ناکرێت بەهیچ شێوەیەک لەم داوایە کەمتر قبوڵبکەنو دانوسانی لەسەر بکەن.
دووەم، هەرکاتێک سەرکی هەرەمو سەرکۆمزیرانو وەزیرکان دەستلەکارکێشانەوەی خۆیان ئاگەیاند ئەوە تەواوی هەنگاوەکانی پلانی بی دەبێت جێبەجێبکرێن.
سێیەم، ئەگەر سەرکی هەرەمو سەرکۆمزیرانو وەزیرکان دەستلەکارکێشانەوەی خۆیان ئانگەیاند ئەوە لەپاڵ مانگرتنی گشتی دەبێت خۆپیشاندانی گشتی ئابگەیەنرێتو بەردەوام بێت تائەوکاتەی کە داواکارییەکان جێبەجێدەکرێن. ئەوکات دیسان پلانی ئەی کارادەکرێتو هەنگاوەکانی جێبەجێدەکرێن.

کۆمۆنیزمی کوردستان لە بۆشایی سیاسی ئەمڕدا … نادر عبدالحمید

لەم بارودۆخی ئێستادا، بە ئادەستکردنەوەی کێرکوک و ناوچە جێناکۆکەکان لەلایەن "یەکێتی" و "پارتی"ەوە، لیبڕاڵەکانی کوردستان و ئۆپۆزیسیۆنی قەومی ئیسلامی (لەوانە "گۆڕان"، و "نەوەی نوێ") داوای هەوڵشانەوەی "حکومەتی هەرێم" و دەست لەکارکێشانەوەی بارزانی دەکەن. داوای پێکهێنانی حکومەتێکی ئزگاری نیشتیمانی دەکەن.
لە ڕوانگەی کرێکاری سۆشیالیستەوە دەبێ داوای دادگایی کردنیان بکەین و بیکەینە دەروازەیەک بۆ گۆڕینی بارودۆخەکە لە داوخانی مەعنەویاتی خەڵک و میحنەت و تێکشکانی شکۆ و کەرامەتی خەڵکی

کوردستانەوە، بە چەکدار کردنیان بە ئاسایەکی شۆشگێڕانە ەوەو ەاپێین، هەرش بردنە سەریان و شۆش، ئەم چرکە ساتە یەکەکە لەو هەلە مێژوویانە.

ئێبەتە دیارە کە ئەم پەداویستی سیاسی و ێکخراویی و ئامادەکاری و زەر شتی تری دەوێت، بەام مێژوو ناوستێت لەسەر ئەو خەریکی ئامادەکاری بیت و ئەوسا بیتە مێیدان، دەبە سەرتا لە مێیدانەکەدا خەت ەاگێنیت و دەستبەکاری ئامادەکاریکان بیت.
یەک خاە زەر گرینگە ئەویش ەابەرکی مێیدانیە لەناو خێکدا کە ئەو سیاسەتە بە عەلەنی ەاگێنێت و کاری بە بکات و لەرەو پێسی دابینکردنی پەداویستکان دەکەونە سەر ێوالی خەیان.
(لینین) نمونەی ئەو ەابەرێیە، کە لە مانگی ئەپریلی 1917 دا دەگێتەوە ناو ەوسیا، دەبینێ ەابەرایەتی ناوخە (ستالین و کامنیف) سیاسەتی پشتیوانیکردنیان گرتەتە پێش لە "حکومەتی کاتی" ئەوکاتە کە بەدوای "شۆشی شوبات"دا پێکهاتبوو، لینین بە سیاسەتە ەادیکاە و عەمەلیکانی دژی "حکومەتی کاتی" نەەر توانی کادرکانی حزبەکەی خەی کشبکات بێکو توانی هەزیش بگرێت لەناو شراکان و نوێنرانیان و لەناو مەنشفیکانیشدا، ەوداو و ئاوگێ سیاسی و سربازیکانیش زیاتر و زیاتر ەاستی و دروستی سیاسەتکانی سەلماند و هەزی هەرچی زیاتری گرت تا گەیاندیە شۆشی ئەکتەبەر.

لەمەدا ستاتیژی بشک لە کمونیستکان، کە لایەنگری ێفاندم بوون و بەدوای سربەخۆیی کوردستانەوەن، ئەو ستاتیژی لینین نیە. هەموو باس کردن و کارکردنکیان بە خێکخستنی جماوەر لە شراکان و خە چەکدار کردن، بە سۆشیالیزمکە کە لە ێگەی سربەخۆ کردنی کوردستانەوە دەتەدی کە سەرتا سکیولاری غێرە قەومی دەبە.
واتا بەپێی ستاتیژی ئەو بشە لە کمونیزم، کرکاران و زەحمەتکشان لە شراکاندا ێکخراو بن لە شوێنی کار و ژیانیان وە خەیان چەکدار بکەن بە بڕگری لە ماف و دەسکەوت و دەستدرێژیکانی سوپا و "حەشدی شەعبی" لە پەناو سربەخۆیی کوردستاندا، جا وەلانانی دەسەاتی ناسیونالیزمی کورد لەم پێوەندەدا مانا پەیدا دەکات.

ئەو بشە لە کمونیزم بە کادرە سیاسی و هەسوارە مێیدانیکانیەوە ئەو هەزە نیە کە لە مێیدانەکەدا وەک لینین ئاەای هەپەچانی ئەم دەسەاتە و گرتن و دادگایی کردنی سەرانی دەسەاتداری ناسیونالیزمی کوردی ەاستەوخە لەمێیدانەکەدا ەاگەیاندبێت، سیاسەتی دامەزراندنی دەسەاتی کرکاران و زەحمەتکشانی کوردستانی بەەاستەوخەیی بە پێوەستکردنەوەی

مەجدارانە بەسەربەخۆیی کوردستانەوە گرتبەتەبەر.

بەشکەی تری کۆمۆنیزم لە خۆی هەمیشە لە جگۆڵگەی ئۆپۆزیسیۆنیدا دەبینەتەوە، ئۆویش ئۆپۆزیسیۆنکی تەبلیغاتی (پۆوپاگەندەی فکری و سیاسی) و خستەتی پراتیکی شۆشگرانە لە کۆمۆنیزمدا نابینەت.
بەشی سەهەم لە کۆمۆنیستەکان چالاکن لە مەیدانەکەدا بەناو ئاسەی سیاسیان هەشتا نەگەیشتەتە ئۆو ئاستە کە ڕوخاندنی دەسەاتی ناسیونالیزمی کورد و گرتندەستی دەسەات لەم هەرەمەدا بخەنە دەستوری کاریانەوە و بیکەنە سەکەی پەرپەدانی بزوتنەوەی شۆشگەانەی کرکار و زەحمەتکەشی سەرتاسەری عەاق بە ڕوخانی دەسەاتی بورژوازی لە دۆوەتی ناوەندی و هەنانەدی عەاقکی سۆشیالیست کە کوردستان وەک جمهوریەتکی شرایی لەخۆبگرەت.

کۆمۆنیزمی ئۆمەی کوردستانی عەاق لە بەشایەکی سیاسی ناوکۆمەگە و لە غیابی رابەری مەیدانی لینینیانەدا دەژی. بارودخی بابەتی فاکتەری گرینگە بەناو بە پلەی یەکەم ئۆوە ئاگاهی و دەستپشکەری ڕابەرانکی سیاسیە عەمەلیە، بەتایبەت لە وەرچەرخانە مەژوویەکاندا کە فاکتەری یەکلاکەرەوەیە لە چارەنوسی کۆمۆنیزم و کرکار و کۆمەگەدا.

18-10-2017

ئایا ریفراندەم ئامانجی خۆی دەپکەت؟... عیماد عەلی

بەڵ بە شۆوەیەکی کاتی ریفراندەم بە هەکارگەلک شکستکی کاتی هەنا، کە گرنگترینیان:
ا-لەسەر ئاستی نۆوخۆ:

1-نەبونی یەکگرتویی نۆوخۆ و دەستبردنی زەرک لە خەکی ناخاەی هەمەجەر بە شتی حەرامی دژ بە ئامانجی نەتەوەیی و نیشتمانی و پشت

خەتی سوور، لە پێناو چەند بەرژەوەندیەکی تەسکی شەخسی و حزبی وبە پشتبەستن بە ناکامی عەق و کاریگەریکانی مژووی کەسەکان و دەوروبەریان، زەرەریان لە یکتی گەل لە پێش شکستی ریفراندم دا و تەنانەت درزەکەیان گەیاندە خەرەندکی قوو .
2- کنە قین و رکابەری کەسی و حزبی نا بەرپرس لە ئاست پرسکی زر گەورە و ستراتیجی و ململانیەکی نابەج لە کاتکی هەستیاری وا کە گەورەترین لدان بوو لە پرسەکە.
3- نەخوندنەوەی واقعی نوخی کوردستان وەك خی لە رووی قەیران و کماسیەکانەوە بووە هی کورتهنانی کە حەماستە چاوەروانکاروەکە ەلمەر پرسکی نەتەوەی و نیشتمانی ستراتیجی وەك سەربەخیی کوردستاندا.
4- لەبەرچاوگرتنی بەرژەوەندی ئابووری و سیاسی حزبیلە مامەکردن لەگ واتانی ناوچەکە و دوژمنانیش گەلی کوردستان پش هەر شتکی تر و لە سەرووی ئامانجە گەورەکە و رزبەستنی لایەنەکان بە پشت بەستن بە پەیوەندیە حزبی و ناککیە نوخیی بە پچەوانەی پابەندبوون بە داواکاری دەرەکی و خفرەزکردنی پەیوەندیە دەرەکیەکە، کە ئامانجی وەلانان وبە هەرزان فرشتنی پرسەکە بوو .
5- هەندك حساباتی هەی نوخیی حزبی و و موعاناتی خەك و کردەوەی پپلیستانەی هەندك لایەن بە رقەبەری و کنەقین و حسابکردن تەنها بە ململان حزبی و نەبونی هەماهەنگی و بونی زرك لە کەسی هەرزەکاری نابەرپرس لە جگە و شونك کە لەم کاتەدا دەبوو رای گەورە لەم مەسەلە بگرن و رەفتارەکانیان وا دەکەوتەوە کە تەنها جگەیان زبادانی مژوو دەبت .

ب- لەسەر ئاستی ناوچەکە و دەرەوە:

1-هەوستی چاوەروان نەکراوی واتانی ناوچەکە و جیهان لەمەر ریفراندم و هەر یەکەو بە پی خوندنەوەی خی و، بونی هەلە لە خوندنەوەی هەوستی واتان لە لایەن سەرکردایەتی کوردستانەوە.
2-سەرەرای لەباری وەزعی ناوچەکە و هاوکشەکان و ئەگەری مامەکردنی ئەمرکیا بە شوەیەکی گونجاوتر ب ناوچەکە بە شوەیەکی گشتی بەدەر لە کوردستانی باشوور و بە پشت بەستن بە ئامانجە ستراتیجیە ب ئەخلاقیەکانی لەمەر کشەو پرسە حەقەکانی جیهان، وای کرد کە ئەمریکا دیسان پرسی گەلی کوردستان بەشتی بچوکتر بفرشتەوە .
3- دەستوەردانی دەرەکی بە تایبەتی ئران و سوپای پاسداران و تورکیای ئردوغانی چاوەروان نەکراو و هەبونی ململانی نوخیی

عیراق و کۆبرکێی عەبادی و مالکی لەمەر بەدەستهێنانی دەنگی زیاتر لە هەڵبژاردنەکانی داهاتووی نزیکی عیراق گەورەترین تەگەرە بوون لە بەرامبەر پرسەکە .
4- هەبون و مانەوەی هەستی رەگەزپەرستی قووڵ لە نێو سەرجەم خەڵکی عێراقی برا و شەریك و لەبەرچاونەگرتنی مژووی کورد و خەبات و قوربانیدانی لەلایەن هیچ کەس و لایەنێکەوە، ئەمەش بەگەی لێبراوی ئەوەیە کە جگە لە بەرژەوەندی هیچ ئیدعایەکی تر لەبابەتی مافی مرۆڤ و حەقی گەلان لەدیاریکردنی مافی چارەنوسی خۆی لە هیچ کۆیەك ناخوات ئەگەر مەنتقی هێز و بەرژەوەندی لە پشتیەوە نەبێت . ئەمەش ئەو پەیوەندیە ئەخلاقی و مژووە هاوبەشەی نێوان کورد و شیعەی پچراند کە لەدرەئەنجامی ئازار و مەینەتیەکانی دەستی دەسەڵاتەکانی عیراق چەشتبونی و، لەمەودوا دەکریت کورد دەست بێ هەموو شتێکی سیاسی رووت ببات .
5- جەمسەربەندی ناوچەکە و پەیوەندیەکانی وڵاتان لەمەر پشهاتەکان و وەزعی سوریا و بەهانەی مانەوەی داعش.
ئەمما ریفراندەم و سەرکەوتنی یان شکستهێنانی، ئەمە قسەی زۆر هەڵدەگرێت و دەکرێت بە بیرێکی قووڵەوە لێبروانین و بەدوور لەکاردانەوەکان لە مەر هەر کاریگەریەکی شکستی کاتی هەنگاوی یەکەمی ریفراندەم قسەی لەسەر بکەین:
1-ریفراندەم و داواکاری گەل و بەشداری و دەنگدان لەمەر سەربەخۆیی خۆی لە خۆیدا سەرکەوتنێکی گەورەیە و وەلا نانی شیعارگەلێکە کە تەنها شەتەکدان و بەستنەوەی کورد بە ناوەندەکانی ئەم وڵاتانەی کە کورد بەزۆر لکێندراوە پێوە دوپات دەکاتەوە.
2-ریفراندەم و دەنگی رەهای خەڵك وەك ئەستێرەیەکی پرشنگدار لە مژووی گەلی کوردستاندا دەبوژێتەوە و بەردەوام هانی خەڵکە دەسزەکە بێ سەربەخۆیی دەدات و قەیران و ڕگریە کاتیەکە لە کاتی دیاریکراوی خۆیدا وەلادەنرێت قۆناغی سەربەخۆیی کوردستان و خەبات لەوپێناوەدا بە گورتینەوە دیتەوە سەر ڕچکەی خۆی فیدراڵیزم و حوکمی زاتی ئێکسپایربونی واقعی خۆیان رادەگەینن و داواکردنی سەربەخۆیی دەبیتە شیعاری سەرەکی هەمووان .
3-ریفراندەم و دەنگی رەهای خەڵك دەبێتە بەگەنامە و دیوکمێنتێکی حازر بەدەست لەهەر گرانکاریەك و گفتوگۆیەك لە هەر شوێنکی ئەم کوردستانە بێتە ئاراوە .
4- لێدانی ریفراندەم لەلایەن هێزە نێوخۆیی و دەرەکیەکانەوە ئیدانەکە لە پشتەوە بەر کورد کەوتووە و پاڵی پێوەدەنێت بێ چوونە پێشەوە و لێدانکی ئەوەندە بەهێزە کە بەرگە گرتنی چەندین جار کورد بەهێزتر دەکات، لەبەر ئەوەی تەنها مانەوەی بەم لێدانە خۆی

لە خۆیدا بەهێزبونە لە پێناو بەدەستهێنانی ئامانج گەلێکهی گەورە و لە پێشەوەیاندا سەربەخۆیی کوردستانە .
5- بەم ریفراندۆمە هێزی نۆخۆی تەسك بین دەرکەوت و خەڵكێك کە تەنها لە ئاست رکابەری کار دەکات ریسوا بوو، ئەمە بەدەر لەو دڵسۆزانەی کە لەبەرچاوگرتنی باری نالەباری جیهانی و ناوچەیی و نۆخۆیی پاڵنەریان بوو بۆ هەڵوێستی سەلبیان و بە بەهانە دەیانهێنایەوە و ترسیان لەدەرئەنجامەکانی بوو.

بۆیە" ریفراندۆم گەلی کوردی خستە قۆناغێکەوە کە بەهیچ کەس وهێزێك ناگەڕێتەوە پێش پرسەکە، هەرچەند هێز و توانای عەسکەری و سیاسی بەکار بێت لەدژی و ناوچەیك لێرە و شارێك لەوێ داگیر بکات، واتە ئەگەر حوکمی زاتی قۆناغێك کوردستانی بردە پێشەوە و دوای ئەوە قۆناغی فیدراڵی هات و بەرەوپێشتر چووین، ئەمڕۆ بە ریفراندۆم چوینە قۆناغێتایبەتی سەربەخۆییەوە و لە کات و ئان و ساتی دیاریکراوی لەباری خۆیدا هەرچەند دەرنگیش بێت هەنگاوی یەکەمی جێبەجێ دەکرێت و لەو کاتەدا کەس ناتوانێت بەری لێبگرێت . ئەوەی گرنگە ئەم قۆناغە بە نسکۆی عەسکەری نامرێت و ریفراندۆم بە زیندویی دەمێنێتەوە و خەڵك دەزانێت کە پرسەکە بۆ میلەتە و کەس بۆی نیە بیکاتە موڵکی خۆی .
ئەوەی پێویستە، گرنگترین هەنگاوی کاتی لەم کات و قۆناغەدا بنرێت:

1-لەخۆگرتن و ئیستیعابکردنی ئەم نیمچە نسکۆیە و نەهێشتنی تۆەسەندنەوەیە لە یەکتر و پەند وەرگتنە لە وەزعەکە و وەلانانی ناکۆکی و رق و کینەکانە بە هەموو شێوەیەك و لە لایەن هەموو لایەن وکەسێکەوە .
2- نەهێشتنی دووبەرەکی لە نێوان بەرەی نەخۆر و بەڵێ یەو دەبێت کار لەسەر ئەوە بکرێت کە هێشتنەوەی حساب وکتاب بۆ ویژدانی خەڵك خۆی کە چۆن لێی دەروانێت بهێڕێتەوە .
3- هەوڵی یەکخستن و ڕێکخستن و ململانێی شارستانی بدرێت و داموەزگاکان بە عەقڵانیەت و لەکات وئان و ساتی خۆیدا ڕێکبخرێن.
4- لە قۆناغی دوای ریفرانۆم ساردنەبینەوە و لە ئە مڕۆوە هەڵەکان لەبەرچاو بگرین و تاکە ڕێگەی هەوڵی نۆخۆیی و دەرەکی بدرێت بۆ دووبارە زەمینە سازی بۆ پاش ریفراندۆم و چۆنێتی بەدەستهێنانی ئەو پێویستیانەی کە لەم کاتەدا لەئارادانەبون و فەراهەم نین .
5- جەخت کردن لەسەر یەکێتی خاکی کوردستان و یەکگرتوویی و نەهێشتنی سەرکەوتنی دوژمنان لەپەرتکردنی کوردستان و فەرزکردنی دوو ئیدارەیی یان هەر بۆچونکی دوژمنان لە کوردستان .

بەم هەنگاوانە نەك هەر بریندەكە سارێژ دەبێتەوە بەڵكو كەشكی ئەوتێ دەخوڵقێت كە ریفراندۆم و پرسەكە بە درەوشاوەیی لەبەر چاوان بێت لە هەر جموجوڵكی سیاسی لەبەرچاو بگیرێت و لە هەر كاتكی گونجاودا لە سەر زەمینەی لەبارتر دەتوانرێت ئامانجەكە بە ئاسانی بپێكرێت جا هەر كەسك سەرك و سەركردایەتی كوردستان بێت یا نەبێت.

كۆمۆنیزمی سڤیێتی و هەنە لە بۆلشەڤیزم ... نووسینی: كایێ برێندل

نووسینی: كایێ برێندل ١٩٩٩
وەرگێرانی*: هێژن

(١)

" ئەگەر ئاوای دابنێین، كە هابەریی نوێندییانێ دەتوانێت ئەوەی بەرهەمهێناوە دادپەروەرانە دابەشبكات، كەتواری زاێ هەر ئاوا دەمێنێتەوە، كە بەرهەمهێنەران خاوەنی ئامرازەكانی بەرهەمهێنان نین. ئەو ئامرازانە هی ئەوان نین، بەڵكو سوود لەو ئامرازانە وەردەگیردرێت، تاكو ئەوان بكرێبگیردرێن. پەیامی بڕچەندوچوونی ئەم پرسە ئەوەیە، كەمێێ گروپك لێتك هابەرایەتییەك كە هێیێ نەیاریدەكەن و بەێگەی زێرداری سەركوتدەكرێن. دەسەاتی ئابووری نوێندیی لە دەستی ئەوانە دەبێت، كە هاوكات دەسەاتی هامیاریی بەكاردەبەن. هەر نەیارك كە بە جۆرێكی جیاواز لە بارەی پرسێ هامیاریی و ئابووریێكان بیربكاتەوە، بە هەموو ئامرازێكی گونجاو و لێبار سەركوتدەكرێت. بگوترێ ئەو لێجیاتی ئەوەی لەسەر پێناسەی ماركس، كەمەێە ئازاد و یەكسانەكانی بەرهەمهێنەران پێكبهێنرێن، كەچی (یانكانی تێبێ-پێكردن) لەئارادا دەبن، كە تاكو ئێستا هیچ كەس لە وێنەی ئەوانێ نەدیتووە " .

ئەم گوتە-گێانەوە، كە وەرگێدراوی ئازادی بەشك لە دەقكی حەفتا

ساڵ لەمەوبەرەڕ، ئاوڕ ڕاشنەدەکاتەوە، کە پەیوەنییەکانی بەرهەمهێنان لە ڕووسیەی پاش ئۆکتۆبری ١٩١٧ بە جۆرێک پێڕیانکرد، کە هیچ پەیوەندییەکیان بە دەرکی مارکس و ئینگلس لە کۆمۆنیزم نەبوو. سەردەمێک ناسیلکەیەک کە ئاو گوتەی سەرەوە لێ ئاو وەرگیراوە، بڕاوبووەوە، ترس و تۆقی دەهەی سی (٣٠) هێشتا ڕوونەدابوو. ئەو ناسیلکەیە بە تەواوی لایەنی پێشبینیکەری هەبوو. هیچ ڕوداوێکی ئامیاریی نەبووبووە هۆی ئاوا ڕەخنەیەک لە کۆمۆنی سۆڤیەتی، بەڵکو ئەو ڕەخنەیە لە شیکردنەوە و هەڵسەنگاندنی ئابووریيەوە سەرچاوەیگرت. لەسەر ئەو بنەمایە، ستالینیزمێک کە لە گەشەسەندندابوو، بە نیشانەی ئامیاریی سیستمێکی ئابووریی ناسنرا، کە بە بەهرەکێشی سەرمایەداری دەوڵەتییەوە پەیوەستبوو، ئەوەش تەنیا لەسەر ستالینیزم هەژمارناکرێت.

بایەخێکی پتەو کە ئەو دەقەی لە سەرەوە ئاماژەیپێدراوە بەدەستهێنا، بەرئەنجامی کاری گروپێک بوو و نووسەرانی سەر بە ڕەوتێک بوون، کە لە ساڵەکانی پاش جەنگی یەکەمی جیهانی سەریهەڵدا. ئەو ڕەوتە بە ڕەخنەی توند لە سۆشیال-دێمۆکراسی و بۆلشەڤیزم دەرکەوت. ڕەوتێک بوو کە بە وردی ئازموونکانی ئاو ڕاژانەی چینی کرێکاری شیدەکردەوە و هەڵدەسەنگاند، لەو ڕگەیەشەوە بۆچوونی نوێی بەدەستهێنا. ئەو ڕەوتە، سۆشیال-دێمۆکراسی و بۆلشەڤیزمی وەک "بزوتنەوەی کرێکاریی کۆنە" دەبینی، کە دژەکەی "بزوتنەوەیەکی نوێی کرێکاران" بوو.

لە یەکەمین نوێنەرانی ئەو ڕەوتە، مارکسیستە ئاڵمانی و هۆڵەندییەکان بوون، کە هەردەم لە باڵی چەپی سۆشیال-دێمۆکراسیی بوون. لە ماوەی ساڵانی دووروودرێژی تێکۆشانی هەمیشەییان دژی ڕیفۆرمیزم، لە هەمووان زیاتر بوونە ڕەخنەگر لە سۆشیال-دێمۆکراسی. بەناوبانگترین ئەندامانی ئەو ڕەوتە دوو کەسی هۆڵەندی بەناوی ئانتۆن پانەکۆک (١٨٧٢ – ١٩٦٠) و هەرمان گۆرتەر (١٨٦٤- ١٩٢٧) و دوو کەسی ئاڵمانی بەناوی کارل شرێیدەر (١٨٨٤- ١٨٥٠) و ئۆتۆ ڕوهلە (١٨٧٤- ١٩٤٣) بوون. دواتر، پاول ماتیک (١٩٠٤ – ١٩٨٠) کە زۆر لاوتر بوو، بوو بە یەکێک لە گرنگترین تیئۆریدانەرانی ئەو ڕەوتە.

کەمێک پاش دەسپێکردنی سەدە [سەدەی بیست – و.ک]، بۆچوونەکانی پانەکۆک بەهۆی هێندێک دووبارە تیشکهاویشتنەوەی مارکسیستییانە بەڕووی فیلۆسۆفی کەوتەبەر سەرنجان. ئاو ساڵی ١٩٠٦ تاکو دەستپێکردنی جەنگی یەکەمی جیهانی لە ئاڵمانیا کاریدەکرد. سەرەتا ساڵانێک فێرکاری فۆرگەی پارتیی سۆشیال-دێمۆکراتی ئاڵمانیا (SPD)

بوو، پاش هەڵشکردنی بە دەرکردنی لە ئامانیا، لە شاری برەمن کاریکرد و گەتاری بۆ باوکراوە جراوجرە چەپەکان دەنووسی. پانەکوک لە کاتی نیشتەجێبوونی لە برەمن مانگرتنکی نایاسایی و زۆر گرنگی کرکارانی ڕاگواستنی (بارکردن و داگرتن) دیت. ئەو ئزموونە کارایی لەسەر بچوونەکانی ئۆ لە بارەی تکۆشانی چینایەتی و تگەیشتنی ئۆ لە مارکسیزم دانا. لە ئەنجامی ئۆ، تیئریە بلشەڤیکییەکانی لە بارەی ڕکخستن، ستراتیج و ڕەو لە هەمان ڕژەکانی یەکەمەوە ەتکردەوە.

ئتۆ ڕلە هیچ کاتک خی پابەند بە ەوتک لەنۆ بزوتنەوەی کرکاریی ئامانیا نەزانی، بەام هەرگیزیش بەرژەوەندی گشتیی چینی کرکاری نادیدەنەگرت. ئۆیش وەک پانەکوک دەهەی ١٩٢٠ بلشەڤیزمی ەتکردەوە و لە یەکەمین کەسانک بوو، چووە سر ئەو بابت و لدوان، کە ششی پرلیتریی بتەواوی لە ششی برجوازی جیاوازە؛ لەو ەوەوە، شوە ڕکخستنی تەواو جیاوازی پویستە. بەو هیەوە، ئۆ ئەو نا ڕشنییەی کە ششی پڕلیتریی دەبوو پرسی پارتییک بت ەتکردەوە. "شش" بگورەی گوتەکانی ئۆ "پرسکی پارتیی نییە، بەکو لە ووی ڕامیاریی و ئابووریەوە پرسی گشت چینی کرکارە" .

ئەو بچوونانەی کە بەرینایەکی زرتریان بەخۆوەگرت، دەرخری تایبەتیی ەوتک بوون، کە بە کمنیزمی سڤیتی/شورایی ناسرا. کمنیزمی سڤیتی لە هەمان سەرەتای دەهەی ١٩٢٠ بەو ئزموونانەی کە لە ششەکانی وسیە و ئامانیا بدستهاتن، پشتئەستوربوو و پشتیوانی لە دمکراسی سڤیتکان کرد و دەسەاتی پارتیی ەتکردەوە. ئەو ەوتە بەدوای ئەوەوە بوو، کە خی لە بلشەڤیزم و بلشەڤیکەکان و ئەوانەی کە بە کمنیست ناودەبران جیابکاتەوە. وای ئۆش لە سەرەتادا، دووریەکی زری لتک تواننە بەئاکام-گەیشتووەکانی دواتری خی هەبوو.

(٢)

کمنیزمی سڤیتی سەرەتا لتک لنینیزم جیاوازییەکی ئاوای نەبوو. وای ئۆش وهلە پارتییەکانی نونتۆیی سیەمی بە کمنیست نەدەزانی. چەند سا دواتر، کمنیستە سڤیتییەکان ناچاربوون بەشۆیەکی شنتر خیان لە بلشەڤیزم جیابکەنەوە. بەواتای ششی ئکتبەر کتایی بە تزاریزم هنا، بۆ پەیوەندییە دەرەبەگییەکانی کتاییهنا و گەی بۆ پەیوەندییە

سەرمایەدارییەکان خۆشکرد.

کۆمۆنیستە سۆشیالیستییەکان لەوە واوەتر چوون. ئەوان پەنجەیان بۆ ئەو کێشەیە ڕاکێشا، ئابووریەک وەک ئابووری وەسیلە، کە لەسەر پایەی کاری کرێگرتە – واتە ئابووریەک کە لێنینو ئەو هێزی کار کایە-ساوەستاوە، بۆجگە لە بەرهەمهێنانی زیادەبایی و بەهرەکێشیی کرێکاران، شتێکی دیکەی ناوێت. جیاوازیشی نییە، کە ئەو زیادەبایە بۆ سەرمایەدارانی تایبەتی بێت یان بەر دەوڵەت وەک خاوەنی ئامرازەکانی بەرهەمهێنان بکەوێت. ئەوان پەنجەیان بۆ ئەو کێشەیە ڕاکێشا، لە وەسیلە بەرهەمهێنان لە هەمان یاساکانی سەرمایەداری تایبەتیی کلاسیک کە هێن پەیڕەوێدەکات. بەهرەکێشی (استثمار)، بەگوێرەی گوتەی مارکس، تەنیا کاتێک دەتوانرێت بۆ ئاوەڵ کێتاییبێت، کە کاری کرێگرتە بوونی نەبێت. کۆمۆنیستە سۆشیالیستییەکان، بە ئاماژەدانیان بۆ مۆسکۆ ، ڕۆشنیانکردەوە کە کۆمۆنیزم شتێکی ئاوا نەبوو. بەو شێوەیە جیاوازی نێوان کۆمۆنیزمی سۆشیالیستیی و بۆلشەڤیزم ڕۆشنتر و تۆکمەتر بوو.

(٣)

ناوبێت لە ئێوەی کە لە سەرەوە گوترا، ئاوا ئەنجامگیرییەک بکرێت، کە کۆمۆنیزمی سۆشیالیستیی بەشێوەیەکی تایبەت تەنیا ڕەخنەگری ستالینیزم دەبێت، بەکو لە کێتواردا بەشێوەیەکی گشتی ڕەخنەگری بۆلشەڤیزم دەبێت. کۆمۆنیستە سۆشیالیستییەکان ستالینیزم وەک دژەشۆڕشێک نابینن، کە شۆڕشی ئۆکتۆبەری لە بەرەنجامی خۆی بەبەشکردبێت. بەکو بە بەرهەمی ئەو شۆڕشەی دەزانن، شۆڕشێک کە لە وەسیلە دەرگەی بەووی سەرمایەداریدا کردەوە. ستالین میراتگری بۆلشەڤیزم و شۆڕشی بۆلشەڤیکی بوو. تۆکمەتربوونی ئەو تیئۆرییە هەر وەک پێگەیینی کۆمەڵایەتیی بە هێواشی ڕوێدا. کۆمۆنیستە سۆشیالیستییەکان بەدرێژایی ژیانی خۆیان بۆچوون و کردەی خۆیان گۆڕی. پارتییەکانی کۆمۆنیستی سۆشیالیستیی سەرەتا لە ئاڵمانیا و هۆڵەند پێکهاتن، ئەو پرسە لێتێک بۆچوونی کەسانی وەک ڕوهلە هەر ئاوا کە باسکرا، ئاوایان دەبینی، پارتییەکان پرسی چینی کرێکار نین، ناتەبابوو. ڕوهلە بەهەر بار ئەو ڕێکخراوانەی بەشێوەی کۆمۆنیک پارتیی "بە کۆکێکی تەواو نوێی پارتییەوە، کە چیدیکە پارتیی نەبوو" دەدیت.

ڕوهلە چوار ساڵ دواتر ساڵی ١٩٢٤، بەجۆرێکی دیکە ئاخاوت : " پارتییەک بە کۆکێکی شۆڕشگێرانەوە بەواتای پڕۆلیتێریی واژەیەکی بۆواتایە. کۆکی شۆڕشگێرانەی تەنیا بەواتای بۆرجوازی بوونی هەیە،

ئەوەش بەتەواوی کاتێک کە پرسی گۆڕینی دەرەبەگایەتی بۆ سەرمایەداری هاتبۆتە پێشەوە." ئەو تەواو ڕاستی دەگوت و ئەو شتە بەواتایانە لە ماوەی دە ساڵ لەسەر شانۆی گفتوگۆ و لێدوانی پۆلیتیکریی دیارنەمان. کەمە ناوازەیەک هەبوون و کەمێک پاش جەنگی دووەمی جیهانی، ئەم دەستەواژەیە چیدیکە بەکارنەهێنرا.

کۆمۆنیستە سۆڤیەتییەکان هەر ئەو سەردەمە گەشەیانکرد. بە ئاوان دەرکەوت، کە شۆڕشی ڕوسیا شتێک بێجگە لە شۆڕشی بۆرجوازیی و ئابووری ڕوسیا شتێک زیاتر لە سەرمایەداری دەوڵەتیی بەولاوەتر نەبوو. ئاوان دەرکێکی دیاریکراوتریان لەبارەی ئەو پرسانە هەبوو و ئامادەی لێکۆڵینەوەی نوێ بوون. ئەو پرسانەی کە پێشتر یەکانەکرابوونەوە، هێنووکە ڕۆشنتربوون.

گرنگترین شیکردنەوە و لێکدانەوە لەو زەمینە لەلایەن پانکۆک ساڵی ١٩٣٨ ئەنجامدرا. ئەو لەبارەی فیلاسۆفیی (لێنین) نامیلکەیەکی بڵاوکردەوە و لێکۆڵینەوەیەکی قوڵتری لەبارەی بڵشەڤیزم خستەڕوو. پانکۆک پەنجەی بۆ ئەو خاڵە ڕاکێشا، کە مارکسیزمی لێنین لە ئەفسانەیەک بەولاوەتر نەبوو و لێتێک مارکسیزمی کۆتواریی ناکۆکبوو. ئەو هۆکەی بۆ جارە ڕۆشنکردەوە : " لە ڕوسیە تۆکڕاشان دژی تزاریزم لە زۆر ڕووەوە هاوشێوەی تۆکڕاشان دژی دەرەبەگایەتی لە ئەورووپای هەرە کۆن بوو. لە ڕوسیە کلیسا و ئایین لە دەسەڵاتی ئەودەم پشتیوانیانەکرد. بەو هۆیەوە تۆکڕاشان دژی ئایین بە پێداویستییەکی کۆمەڵایەتیی دادەنرا. " لەو ڕووەوە ئەوەی کە لێنین بە ناوی ماتریالیزمی مێژوویی بۆی دەچوو، وەک ماتریالیزمی بۆرجوازی فەرەنسەی سەدەی هەژدەهەم دیاریدەکرا، واتە ماتریالیزمێک کە ئەو کاتە وەک چەکێکی هۆشیی لە دژی کلیسا و ئایین بەکاردەبرا. دەبێت بگوترێت کە هەر بەو ڕۆگەیە و بە ئاماژەدان بۆ هاشۆوەبوونی نێوان پەیوەندییە کۆمەڵایەتییەکان لە ڕوسیەی پێش لە شۆڕش و پەیوەندییە کۆمەڵایەتییەکانی فەرەنسەی پێش شۆڕش، کۆمۆنیستە سۆڤیەتییەکان بۆ ئەو کێتوارە ئاماژەیاندا، کە لێنین و ئەندامانی پارتییەکەی ناوی ژاکۆبینەکانیان لە خۆیان ناوە. مەبەستیان ئەوە بوو، کە پارتییەکەیان لەنێو شۆڕشی بۆرجوازی ڕوسیە هەمان کارکردی ژاکۆبینەکانی فەرەنسەیان هەبوو.

هەر بەو جارەی کە کۆمۆنیستە سۆڤیەتییەکان گوتیان، ئەوە سەرەنجامی لۆجیکیی شۆڕشی ئۆکتۆبەر بوو، کە بڵشەڤیزم مارچی ١٩١٨، واتە تەنیا پێنج مانگ پاش ئۆکتۆبەری ١٩١٧، کە دەسەڵاتی سۆڤیێتکان کە لە ئاستێکی کەمدا بوو، بە زۆر لە چنگی سۆڤیێتکان دەرهێنرا.

سۆفیەتەکان لەتەک سیستەمێک کە سەرخانی ئامیاریی پەیوەندییەکانی بەرهەمهێنانی سەرمایەداری دەوڵەتی بوو، بەیەکیان نەدەخوارد.

ئەوەی کە سەرهەڵدانی کۆمۆنیزمی سۆفیەتیی لە کۆمۆنیزم دەگات، بەتەواوی لەو سیستەمە جیاوازە. دیکتاتۆریی پارتیی لەتەک ئەو پەیوەندییە کۆمەڵایەتییانەی کە بە هەڵوەشاندنەوەی کاری کرێگرتە و کۆتاییهێنان بە بەهرەکێشی کرێکاران پشتئەستوورن، ناگونجێت. کۆمۆنیزمێک کە لەنێو ئەو بەرهەمهێنەران ئازاد و یەکسانن، ناتوانێت شتێکی جیاواز لە دێمۆکراسی بەرهەمهێنەران بێت.

---

* دەقی فارسیی ئەم گۆتارە لە ماڵپەڕی (http://www.kavoshgar.org/) وەرگیراوە
* ئێم وەرگێڕانێ پێشتر لەنێو کۆشکێڵی دووەمی (خوونێ یاخییەکان) بڵاوکراوەتەوە : http://bit.ly/2kZN3Kj

---

چەپ و ئیفراندەم لە کوردستان ... کار و ئرکەکان چین ... زگار ئاکرەی

ئێم بابەتە بەهکاری نبوونی کات و گرنگی بابەتەکە لەکاتی ئستادا درفەتی وەرگێڕانیمان نبوو بسەر زمانی کوردی... دەنگەکان.....

اليسار و«الاستفتاء» في إقليم كردستان.. ما العمل والمهمات؟

رزكار عقراوي ....

1- المقدمة

القوى اليسارية في العراق كانت سباقة في النضال مِنْ أجل حقوق القوميات والأقليات والدفاع عنها، ونادت بحقها في تقرير مصيرها

منذ بداية تشكل أولى التنظيمات الشيوعية واليسارية في ثلاثينات القرن المنصرم، وكان لها موقفٌ اممي ٌ واضح وأعطت مثلاً إنسانياً رائعاً لأحزاب تضم كافة القوميات والأقليات الموجودة في العراق، وكانت الوحدة الأممية الطبقية أحد الروابط الأساسية في تلك التنظيمات السياسية.
ومع أن للكثير من القوى والشخصيات اليسارية العراقية والكردستانية موقفاً داعماً ومؤيداً لحق تقرير المصير للشعب الكردي من خلال استفتاء ديمقراطي، ولكنّها لم تدعم أو تؤيّد استفتاء 25 أيلول/سبتمبر الذي أجري في إقليم كردستان العراق. وذلك لأسباب كثيرة، منها: افتقاده إلى أبسط مقومات الاستفتاءات الديمقراطية حسب القانون الدولي وحتى بمعايير العالم الثالث، وعدم شرعيته، وتوقيته غير الملائم، وغياب التوافق المحليّ عليه، وعدم إشراك جميع الأطراف به، إضافة إلى غياب الدعم والإشراف الدولي على إجراءاته.
موضوعة الاستفتاء، وإيجاد حلول للمشكلات القومية في العراق، من الممكن أن تتعدّد آراء واجتهادات اليسار العراقي والكردستاني بشأنها، وأرى أنّ بعض الرفاق والرفيقات الأعزّاء الذين أكنّ لهم كل الاحترام والتقدير كأشخاص وأحزاب يسارية ولهم دور نضالي معروف في الدفاع عن حقوق الجماهير الكادحة، وكان لي شرف النضال والعمل التنظيمي معهم أو تربطني بهم علاقات رفاقية أعتز بها كثيراً، اختاروا أن يتبنّوا سياسات أخرى وطرحوا حلولاً للمشكلة القومية في العراق من الممكن أن تكون خاطئة ولا تصب في صالح الجماهير، بل يمكن حتى أن تكون داعمة بشكل غير مباشر لأحد طرفي أقطاب الحكم والصراع القومي المقيت في العراق.
اليسار، برأيي، يجب أن لا يقف مع «حكامه القوميين» سواء أكان ذلك وفق مفهوم «التحرر القومي» في أربيل أو «الدفاع عن الوطن ووحدته» في بغداد، وقد أثبتت تجارب الجماهير مع حكمهم الفاسد والمستبد أن ذلك ليس إلا ذريعة وغطاء لتعزيز حكمهم الدكتاتوري وترسيخه. حيث في الإقليم اختاروا دون قيد أو شرط دعم وترسيخ سلطة حزب دكتاتوري ورئيسه باسم الاستفتاء الجماهيري الديمقراطي للقومية «المظلومة»، وفي العراق أيّد بعض التنظيمات والرفاق والرفيقات الأعزّاء من اليسار إجراءات وقرارات حكومة الإسلام السياسي الشوفينية في بغداد بحق سكّان إقليم كردستان ما بعد الاستفتاء، بل إن البعض منهم رفض حتى مبدأ حق تقرير المصير من خلال استفتاء ديمقراطي.
وسأحاول هنا طرح وجهة نظري التي تقبل الخطأ والصواب حول «اليسار المؤيد للاستفتاء» و«اليسار الرافض لحق تقرير المصير» والنقاط التي تم الاستناد إليها في أطروحاتهم وفق الوقائع الحالية، وما

العمل لحل المشكلات القومية في العراق ومهمات اليسار.

2- اليسار المؤيد للاستفتاء

2.1 – اليسار الكردي والانفصال القومي تنظيمياً..

لدينا حالة مهمة في العراق تستحق التوقف عندها ودراستها وأعتقد أنها تتطلب معالجة مستقلة بحد ذاتها ولنا كيسار تجارب مماثلة في دول أخرى، وهي أن اليسار الكردستاني قد اختار الانفصال والاستقلال عن اليسار العراقي قبل أن تطرح القوى القومية الكردية الانفصال والاستقلال القومي؛ فقد انشق الحزب الشيوعي الكردستاني طوعياً عن الحزب الشيوعي العراقي في العام 1993، وكذلك انشق الحزب الشيوعي العمالي الكردستاني طوعيا أيضا في 2008 عن الحزب الشيوعي العمالي العراقي. وأثبتت الوقائع الحالية أن الأسس والأسباب التي استند إليها اليسار الكردي في تكوين أحزابه اليسارية القومية المستقلة آنذاك لم تكن صائبة ولم تؤدِّ إلى تقويتها وتعزيز وجودها بين الجماهير الكادحة في الإقليم كما كان مؤملاً. بل إنَّ العكس هو ما حدث؛ فقد تراجعت وأصبحت أحزاباً صغيرة ذات تأثير محدود جداً. وقد انعكس هذا الانشقاق القومي الجغرافي بشكل سلبي كبير على عموم اليسار في العراق. وبرأيي أن هذه الانشقاقات الطوعية تعود إلى حصول نوع من الانفصال الإداري – الحكومي بين الإقليم والمركز، ووجود مشكلات قومية معقدة في العراق، وقوة ونفوذ التيار القومي العربي والكردي وانعكاسه على عموم المجتمع بما فيه قوى اليسار، وكذلك التوجه لتغليب البعد القومي على البعد الإنساني الطبقي في بعض أحزاب اليسار، وتراجع اليسار بشكل عام محلياً وإقليمياً وعالمياً ولأسباب مختلفة.

2.2- هل الاستفتاء يعبر عن إرادة الجماهير؟

من خلال متابعتي المتواصلة لم أسمع بأي مظاهرة أو تحشيد جماهيري كبير في إقليم كردستان العراق طالب بالاستفتاء والاستقلال في السنوات الأخيرة، ولم يكن مطلب الاستفتاء أحد الشعارات الرئيسية في المظاهرات والاحتجاجات الجماهيرية عام 2011 التي عمت مدن الإقليم بعد الربيع العربي؟ بل كانت كلها تطالب بالخدمات والرواتب والعدالة والحقوق الإنسانيّة والديمقراطية، وتناهض فساد حكام الإقليم واستبدادهم، وكان لمعظم قوى اليسار في إقليم كردستان دور

نضالي قدير ومشهود فيها. لم أسمع أن رفاقي ورفيقاتي في اليسار المؤيد للاستفتاء أجروا إحصائيات دقيقة من خلال استبيانات واستطلاعات رأي فتبيّن لهم أن الاستفتاء هو المطلب الآني الأساسي للجماهير الكادحة في الإقليم! بل إنّني لم أرَ أنّ مطلب الاستفتاء كان المطلب الأساسي لمعظم الكتل والأحزاب في الإقليم بشتى توجهاتها الطبقية. وإذاً، فكيف برز الاستفتاء فجأة مِنْ دون سابق إنذار كمطلب جماهيري ملحّ؟! ونرى أيضا انه حتى بعد مضى ما يقارب أكثر من ثلاث أسابيع على الاستفتاء لم يخرج أي نوع من المظاهرات الجماهيرية في مدن الإقليم تطالب الحكام بتنفيذ قرار الجماهير (الأغلبية) المصوتة للانفصال! وهذا يؤكّد أن «الجماهير» لم تنطلق عفوياً بالاستناد إلى حاجاتها قبل وبعد الاستفتاء، بل حركها الحزب الرئيسي الحاكم وحلفاؤه. ويعكس هذا، برأيي، ضعف جماهيرية قرار الاستفتاء وانشغال الجماهير بمشاكلها الحياتية اليومية المتفاقمة في ظل سلطة الفساد والاستبداد في الإقليم.
إذاً، إضفاء كلمة الجماهيري على الاستفتاء وأنه يعبر عن إرادة جماهير إقليم كردستان وحاجاتها الملحة الآن ليس له أساس علمي، بل هو خاطئ وغير واقعي. الأحزاب القومية الكردية الحاكمة، وبالأخص الحزبِ الديمقراطي الكردستاني، استطاعت جر الأحزاب القومية الأخرى وجزءاً من الجماهير بطرق شرعية وغير شرعية إلى قضية الاستفتاء بحكم ما تملكه من الإمكانيات المالية والعسكرية والإعلامية وسيطرتها على معظم مفاصل السلطة والنفوذ والمال في الإقليم، واستخدام «الأحاسيس القومية» وتأجيجها تحت غطاء حق تقرير المصير. وباعتقادي أن «الاستفتاء» لم يكن مطلب جماهير كردستان الملحّ الآن.

2.3- أطروحة القومية الظالمة والقوميّة المظلومة!

للأسف، اليسار المؤيد للاستفتاء ردد نفس أطروحات الأحزاب القومية الحاكمة في وجود اضطهاد للقومية الظالمة «العرب» على القومية المظلومة «الكرد» وأحياناً كانوا ملكيين أكثر من الملك! وكما أشرت في مقالاتي السابقة كان هناك اضطهاد قومي صارخ وعنيف في العراق قبل العام 2003 ولكن بعد ذلك ووفق صفقات القوميين الأكراد مع قوى الإسلام السياسي في العراق، تحول إقليم كردستان إلى دولة قومية كاملة تقريبا تنقصها بعض المقومات الشكلية، وبالتالي انتهى الاضطهاد القومي. ومن خلال متابعتي لم أرَ أي تقرير من منظمات حقوق الإنسان الدولية يشير إلى وجود حالات للاضطهاد القومي على الأكراد في العراق ما بعد 2003، بل بالعكس تمت ممارسة الظلم القومي بحق القوميات والأقليات الأخرى في الإقليم وتمت إدانة ذلك من منظمات

حقوق الإنسان الدولية (وبالأخص منظمة العفو الدولية وهيومن رايتس ووتش) مرات عدة، ومنها سياسات «التكريد» المقيتة بحق سكان ما سمي بالمناطق المتنازع عليها. لذا أعتقد أن استخدام نصوص ماركسية حول القوميات الظالمة والمظلومة هنا، وكأنها نصوص قرآنية معصومة من الخطأ وصالحة لكل الأزمان والأمكنة لا تتلاءم مع حالة الإقليم وموضوعة الاستفتاء.

الواقع الحقيقي هو أن الأحزاب القومية الكردية كانت أحد أقطاب الحكم الرئيسية في العراق وشاركت مع أحزاب الإسلام السياسي في إشاعة الدمار والعنف والحروب والفقر والفساد والظلم والمآسي التي تمر بها شعوب العراق جمعيها الآن. ولم يعد سراً أن أحد أقطاب الطبقة البرجوازية الحاكمة الرئيسية في الإقليم والمشارك في حكومة بغداد «الحزب الديمقراطي الكردستاني» كان في أزمة عميقة وفي مشاكل متفاقمة في الإقليم مع الأطراف السياسية الأخرى ومع المركز، وأراد من خلال «الاستفتاء» تعزيز وترسيخ موقعه محلياً وإقليماً ودولياً وتمديد رئاسة مسعود البرزاني الذي فقد الشرعية منذ سنوات وفق أجندتهم وأجندة القوى الإقليمية والدولية المتحالفة معهم، والتحضر لمرحلة ما بعد «داعش» في العراق والإقليم والمنطقة. أصل الصراع هو بين أقطاب البرجوازية الحاكمة في العراق وليس ما يسمى بالقومية «الظالمة» والقومية «المظلومة» وليس هناك «معتدي» و«معتدى عليه» في هذا الصراع البعيد كل البعد عن مصالح الجماهير الكادحة.

2.4- حل المشكلة القومية؟ ام الهاء الجماهير وتهميش الصراع الطبقي؟

برأيي أن أحد أهم أهداف الاستفتاء غير المعلنة كانت إجهاض أو تأخير أي استفتاء ديمقراطي حقيقي ملزم وجدي لتقرير مصير ساكني إقليم كردستان بشكل سلمي حضاري بإشراف دولي تشترك فيه الأطراف المختلفة، وبدلاً مِنْ ذلك، إبقاء الورقة القومية المربحة بيد الطغمة الطفيلية الحاكمة في الإقليم. ولا أعلم كيف لليسار والتقدميين، إذا اقتنعوا بضرورة الاستفتاء كمطلب جماهيري ملحٍ الآن وأن الظروف مناسبة لإجرائه، أن يشتركوا و يؤيدوا استفتاءاً غير ملزمٍ! ومِنْ دون غطاء أو دعم دولي؟ ما الذي اختلف، إذاً، عن استفتاء 2005؟ إنه كما أشار رموز الحزب الديمقراطي الكردستاني بعد يوم واحد من الاستفتاء انه «استبيان» لا أكثر! هل أصوات الجماهير لعبة بيدهم؟ وأكيد أن الأحزاب القومية الحاكمة ستستخدم وتستثمر «التفويض الجماهيري!» فقط لتقوية مركزها لا أكثر للمزيد

من الصفقات والامتيازات التي تطمع بها داخلياً وإقليمياً وعالمياً.
وكما نرى أن أحد نتائج الاستفتاء كانت تصاعد لغة الحرب وخطاب التعصب والكره القومي في عموم العراق والإقليم، وتأجيج الحساسيات القومية بشكل كبير بدلاً من حلها. وللأسف، فإنّ رفاقاً من اليسار اختاروا أن يقدموا النضال «القومي!» على النضال الطبقي والأممي، ومهما كانت تبريراتهم الفكرية للوقوف مع «حزب دكتاتوري ورئيسه» ضدّ ما سمي بـ «العدو القومي»، فإنّهم يشاركون الآن بشكل غير مباشر في جر عموم ساكني العراق والإقليم إلى صراعات وحروب عنيفة، وإدخال الجماهير الكادحة وخصوصاً في الإقليم في أزمات سياسية واقتصادية أعمق (كما نرى الآن)، وتهميش الصراع الطبقي والهاء الجماهير الكادحة عن مشاكلها اليومية أو المطالبة بحقوقها في الخدمات والرواتب والعدالة والكهرباء والماء والعمل وتخفيض أسعار السلع... الخ. وكان ذلك أفضل هدية قدمت لطغمة أحزاب الإسلام السياسي الحاكمة في بغداد للتنفيس عن أزماتها العميقة.
ورغم الرفض الدولي وتهديدات دول الجوار التي من الممكن أن تخلق أزمات سياسية واقتصادية واجتماعية قوية وحتى صراعات مسلحة، لم يتراجع اليسار المؤيد للاستفتاء عن دعمه له غير أبهين بالتأثيرات السلبية الكبيرة التي من الممكن أن تنعكس على الجماهير الكادحة في الإقليم وعموم العراق.

2.5- موقف اليسار المؤيد للاستفتاء من «ديمقراطية!» العملية الانتخابية.

اليسار المؤيد للاستفتاء يطرح أن أغلبية جماهير كردستان «صوتت بنعم» وأنّ ذلك يعبر عن إرادتها، ولكن هم يعلمون قبل الجميع أجواء القمع والخوف والتخوين وهستيريا التعصب القومي، والانتهاكات والتهديدات العلنية التي رافقت عملية الاستفتاء وخصوصاً في مناطق سيطرة الحزب الديمقراطي الكردستاني، سيطرة الحزبين الحاكمين على كل الأجهزة العسكرية والأمنية والحكومية، وكذلك افتقاد «العملية الانتخابية للاستفتاء» إلى مؤسسات مستقلة ونزيهة للإشراف عليه وإدارته، فتجربة السنوات الماضية أثبتت لنا أن الأحزاب الحاكمة والمتنفذة في إقليم كردستان وعموم العراق، قد استخدمت كل الطرق الملتوية والتزوير والرشوة واستخدام المال السياسي، وسطوة الميلشيات الحزبية وقمع الرأي الآخر.. الخ، لفرض سلطتها وتمرير سياساتها من خلال «انتخابات» شكلية تحت إشراف «مفوضيات مستقلة!» هي بالأساس مستندة إلى التقسيم الطائفي والقومي والحزبي ويسودها

الفساد الكبير وتفتقد إلى النزاهة، وكل هذا في غياب إشراف دولي ذي مصداقية على العملية الانتخابية، ومع ذلك فإنّ نسبة مقاطعة الاستفتاء قد قاربت النصف حسب الإحصائيات المستقلة، ولم تؤيد أي جهة دولية رسمية أو غير رسمية ذات مصداقية النتائج الرسمية التي أعلنت من قبل حكام الإقليم.
للأسف، فإنّ ذلك يعطي انطباعاً سلبياً، ومن الممكن أن يعكس ازدواجية في المواقف وخللاً كبيراً في المصداقية الديمقراطية لليسار المؤيد للاستفتاء، حيث أن اليسار يجب أن يدافع عن ديمقراطية العملية الانتخابية ونزاهتها بغض النظر عن ما إذا كان مؤيداً أو معارضاً للسلطات الحاكمة وإجراءاتها وقراراتها، ومِنْ واجبه أنْ يطالب بتوفير أجواء ديمقراطية مناسبة وآليات مرنة لكي تعبر الجماهير عن رأيها بحرية.. سواء بالمقاطعة أم بالتصويت بـ «نعم» أو بـ «لا» وإلا فإنّه سيعتبرها غير ديمقراطية ولا يجوز المشاركة فيها. لكنّه، للأسف، لم يقم بإدانة التجاوزات الصارخة والتزوير المفرط وكل الإجراءات غير الديمقراطية التي رافقت الاستفتاء، بل اعتبرها شرعية بالكامل! واعتبر نتيجة الاستفتاء تعبّر عن رأي أغلبية الجماهير في الإقليم رغم المقاطعة الكبيرة، لكونه، أي ذلك اليسار، من مؤيدي الاستفتاء ومع توجه السلطة الحاكمة في الإقليم لا غير. وأرى أن نسبة المقاطعة الكبيرة جداً للاستفتاء أو التصويت بـ «لا» عكست موقفاً ثورياً جريئاً لجماهير كردستان بوجه الطغمة الحاكمة في الإقليم وممارساتها.

3- اليسار الرافض للاستفتاء وحق تقرير المصير

بعض الرفاق والرفيقات الأعزّاء من اليسار في العراق كتنظيمات وكشخصيات، لا يتقبلون إلى الآن حق تقرير المصير لساكني إقليم كردستان كمفهوم مبدئي عام، لا بل إنّهم يقفون ضده. ومن هذا المنطلق، وقفوا مع حكام بغداد ومع إجراءاتهم الشوفينية بحق ساكني الإقليم، ويستندون في ذلك إلى الدفاع عن وحدة «الوطن» العراقي ومناهضة تقسيمه ويدعون إلى الاستناد إلى «الدستور»، وبشكل عام مواقفهم في هذه القضية المهمّة تقترب من أو هي مؤيدة بشكل عام لتوجهات الحكومة العراقية وقوى الإسلام السياسي الحاكمة.

3.1- وحدة الوطن مناهضة التقسيم

أحد مبررات رفض مبدأ حق تقرير المصير وحق الانفصال من خلال استفتاء ديمقراطي هو من أجل الدفاع عن سيادة الدولة ووحدة الأراضي العراقية والثوابت والمبادئ الوطنية، ومناهضة التقسيم واعتبار

الحدود العراقية أمراً مقدساً لا يجوز المساس بها وأي توجه نحو ذلك يعتبر من جرائم الخيانة العظمى! وكما هو معلوم، العراق دولة أنشئت وفق اتفاقية سايكس بيكو 1916، وتم دمج قوميات وأديان مختلفة في وحدة قسرية استناداً إلى مصالح الدول الاستعمارية آنذاك واتفاقياتها في تقسيم الشرق الأوسط. لذلك، أعتقد ان وحدة أراضي العراقية ليست بالأمر المقدس الذي لا يجوز التفريط به، ولا تعني الكثير برأيي في مقابل حياة وحقوق الجماهير الكادحة وتوفير أجواء آمنة لعموم المجتمع، وأعتقد كماركسيين ويساريين علينا أن ننبذ الوحدة القسرية بين الشعوب وأن ندعم التعايش والوحدة الطوعية على أساس المواطنة المتساوية، وفي نفس الوقت نؤيد وندعم أيضاً حق تقرير المصير بما فيه الانفصال وتشكيل دول مستقلة لكل ساكني العراق، سواء أكان على أساس قومي، أم جغرافي، أم مناطقي... الخ، إذا كان ذلك سيعطي حقوقاً ومساواة أكثر وحياة أفضل لهم، وسيخفف من حدة الصراع والتناحر القومي والديني والطائفي كما يجري الآن في العراق.

3.2- الشوفينية القومية ورفض مبدأ حق تقرير المصير

الكثير من رفاق ورفيقات وتنظيمات اليسار في العراق مازالوا تحت تأثيرات الفكر القومي العروبي المتعصب، الذي يرى في أي توجه للأقليات للمطالبة بالحقوق القومية أو الانفصال في دول العالم العربي مؤامرة استعمارية – إسرائيلية ليس هدفها إلا لتفتيت الدول العربية وضرب وحدتها، في حين أنّهم يطالبون ويناضلون من أجل أن يتمتع الشعب الفلسطيني بحق تقرير مصيره و تشكيل دولته المستقلة، ينفون ذلك الحق عن الشعوب والأقليات غير العربية في دول العالم العربي وبل يقفون ضده. اعتقد انه على قوى اليسار في العراق وعموم العالم العربي والشرق الأوسط ان تناضل وتدعوا كافة القوميات إلى الوحدة الطوعية وفق مبدأ المواطنة وفصل الدين عن الدولة وتوعية الجماهير الكادحة بروح الإخاء الإنساني والمساواة القومية والدينية الكاملة، ولكن في نفس الوقت الدفاع عن حق الأقليات القومية الكامل والشرعي في تقرير المصير سواء بالبقاء في أطر الدول الحالية بأي شكل كان (الحكم الذاتي، الفيدرالية، والكونفدرالية... الخ)، أو الانفصال وتشكيل دول مستقلة، وهذا لا يشمل العراق فقط، بل الكثير من الدول العالم العربي التي فيها مشاكل قومية وأثنية.

3.3- الدعوة للالتزام بالدستور وتأييد الحكومة والبرلمان

للأسف، أيد بعض الرفاق والرفيقات الأعزّاء من اليسار إجراءات

وقرارات حكومة الإسلام السياسي الطائفية – الشوفينية وبرلمانها في بغداد بحق ساكني إقليم كردستان، وهما يعتبران مِنْ أفسدِ وأسوأ الحكومات والبرلمانات في العالم. وأيدوا، أيضاً، قرار المحكمة الاتحادية مع علمهم بعدم نزاهة القضاء العراقي وانعدام استقلاليته، ومنها إجراءات مجحفة ستؤثر سلباً بشكل كبير على الجماهير الكادحة وعموم المجتمع، ولن تتأثر بها الطغمة الحاكمة في الإقليم، بل إن البعض منهم رفض بشكل تام مبدأ حق تقرير المصير من خلال استفتاء ديمقراطي سلمي مستندين إلى «الدستور العراقي»، الذي صيغ وفق توافقات قوى الإسلام السياسي والقوى القومية الكردية وحلفائهم، في حين أنّه حق مكفول ومعترف به في القانون الدولي ومواثيق حقوق الإنسان الدولية ومستمدة من الأفكار الماركسية واليسارية ومنصوص عليه في ميثاق الأمم المتحدة، ويجب أن لا يخضع لتفسيرات دستورية محلية. وللأسف، لم يدينوا بشكل واضح التلويح بالحصارٍ الاقتصادي والتدخل العسكري وتدخل الدول الإقليمية وخصوصاً الأنظمة الدكتاتورية في إيران وتركيا وتعاون حكومة بغداد الجبان والمدان معهم، والإجراءات والمناورات العسكرية المشتركة لتهديد سكّان الاقليم، بل، للأسف الشديد، أن قسماً قليلاً طالب الحكومة بإجراءات أشد ومنها العسكرية.

4- ما هو البديل لحل المشكلات القومية في العراق؟

لحل المشكلات القومية في العراق والتوصّل إلى تحديد واضح لعلاقة الإقليم مع المركز ونوعها ومصير المناطق المتنازع عليها، أنا مع إجراء استفتاءات ديمقراطية سلمية ملزمة للمركز والإقليم وبإشراك الأطراف المختلفة بعد فترة تحضير مناسبة، وأعتقد أن على قوى اليسار في العراق والإقليم تبني حل تدخل الأمم المتحدة، ومطالبة كافة الأطراف بالبدء بالحوار السلمي والمفاوضات تحت إشراف دولي لحل كافة المشكلات القومية في العراق وليس الكردية فقط، وأن نطالب بتشكيل لجنة – بعثة أممية دائمية تشرف على ذلك، وتكون مهمتها الأساسية إيجاد حل سلمي وفق القانون والمواثيق الدولية وتوفير الأجواء الملائمة لذلك.
طرحي لحل الأمم المتحدة يستند للأسباب التالية:
– باعتباره هو أفضل الحلول الموجودة الآن، حيث أحياناً بسبب ضعف القوى اليسارية والتقدمية في المركز والإقليم لا بد أن نختار بين السيء والأسوأ الآن، رغم تحفظي الكبير على سياسات الأمم المتحدة وهيمنة الدول الرأسمالية الكبرى عليها.

– سيطرة الفكر القومي الشوفيني العروبي – الإسلامي المتعصب على معظم النخب السياسية العراقيّة، يؤجّج النزعة الإقصائية تجاه القوميات والأديان الأخرى في العراق.
– استخدام الطغمة الحاكمة في الإقليم للقضية القومية الكردية لترسيخ دكتاتوريتها، واحتكار الحزبين الحاكمين للسلاح في الإقليم وسيطرتهم الحزبية على كافة القوى العسكرية والأمنية التي تعمل كميلشيات حزبية، بحيث يجعل مصداقية أي عملية انتخابية في الإقليم ضعيفة، ففي ظل سطوة تلك القوى لا يمكن للرأي الآخر المعارض لها أنْ ينشط بحرية في حالة عدم وجود ضغط وإشراف دولي.
– الضعف الكبير في المؤسسات الدستورية وعدم وجود مفوضية انتخابات ديمقراطية ونزيهة مستقلة سواء في بغداد أو أربيل.
– عدم وجود قضاء مستقل ونزيه وغياب الفصل بين السلطات في المركز والإقليم.
– قطبا الحكم يفتقدون إلى المصداقية والنزاهة لحل المشكلة القومية في العراق، ولذلك لابد من وجود إشراف وضغط دولي.
– إشراف الأمم المتحدة من الممكن أن يؤدي إلى إعاقة أو على الأقل إضعاف التدخل السلبي للدول الإقليمية.
– الاستفادة من الخبرة الكبيرة للأمم المتحدة في حل المشكلات القومية وإدارة وتقديم الدعم والخبرة والتدريب في حالة موافقة الأطراف المختلفة على إجراء استفتاء ديمقراطي تحت إشراف دولي.
– من الضروري وجود دور وإشراف أمميّ مؤثر في تقرير مصير المناطق المتنازع عليها ذات التنوع القومي والديني الكبير مثل منطقة كركوك وسهل نينوى، وأن يكون لها استفتاءات محلية خاصة بها.

5- مهمات اليسار

لقد تم جر الجماهير بشكل أكبر إلى الصراعات القومية في فترة ما بعد الاستفتاء والتي تعمقت أكثر الآن، وتم إلهائها بشكل كبير عن المطالبة بحقوقها وإيجاد حلول لمشاكلها اليومية في عموم أنحاء العراق، وخلقت أجواء من القلق والتوتر والخوف بين عموم الجماهير من المستقبل والحروب. الأحزاب القومية الكردية وقوى الإسلام السياسي الحاكمة كانت بأمس الحاجة إلى هكذا صراع مقيت، لصرف الأنظار عن سياستها الفاسدة والمستبدة وترسيخ سلطتها الكالحة، وللأسف نجحت في ذلك والذي حصل كان «انتصاراً وقتياً» للطغمة الحاكمة في إقليم كردستان وأحزاب الإسلام السياسي والحكم الرجعي في بغداد، وهم عاجلاً أم آجلاً سيرجعون ويتفاوضون حول تقسيم السلطة والسرقات ويتحالفون معاً مرة أخرى، لإدامة حكمهم المشترك المستبد والفاسد الذي خلق

المآسي والحرمان والفقر لعموم ساكني العراق وإقليم كردستان. ولمواجهة ذلك الأن أعتقد أن على قوى اليسار في العراق والإقليم ما يلي:

– أن تدين بشدة لغة السلاح وفرض الأمور بالقوة العسكرية من كل الأطراف وبأي تبريرات كانت، وتقف ضد تصاعد لغة الكره والتعصب والحقد والاستعلاء القومي سواء أكان عربياً أم كردياً أم تركمانياً .....الخ، وضد الحكم الفاسد في بغداد وأربيل وسياسات الاستبداد والنهب والإفقار، والتركيز على النضال من أجل الدولة المدنية، والدفاع عن حقوق الجماهير الكادحة وحقوق الإنسان والحريات والمساواة والمواطنة والعدالة الاجتماعية.
– تبنّي حل الأمم المتحدة لحل المشكلة القومية في العراق، والنضال والدفاع وتوعية الجماهير بالوحدة الطوعية الإنسانية وفق مبدأ المواطنة المتساوية في العراق لكل القوميات والأديان، وفي نفس الوقت الإقرار بحق القوميات الساكنة في العراق في تقرير المصير بما فيه الانفصال وتشكيل دول مستقلة.
– الدفاع عن الحقوق الإنسانية المتساوية لسكان ما سمي بالمناطق المتنازع عليها ذات التنوع القومي والديني، ومناهضة سياسات الاضطهاد القومي المقيتة سواء أاتخذت شكل «التعريب» أو «التكريد»، ولحين تقرير مصيرها بشكل ديمقراطي أرى من الأنسب أن تكون تحت إشراف دولي وبإدارة ذاتية مشتركة من ساكنيها.
– يفصل خطه عن البارزاني واستفتائه وعن خط العبادي وإجراءاته العقابية الشوفينية، ويقر بان الطرفين يقفان في الجبهة المعادية للجماهير الكادحة.
– التركيز على هويتنا الإنسانية قبل القومية، وأن نوضح أن الصراع الحالي هو ليس بين شعوب العراق وخصوصاً «العرب والكرد»، بل هو صراع فج وقذر بين الطبقات الحاكمة في بغداد واربيل وحلفائهم الإقليمين والدوليين باسمنا وفق نظام حكمهم المستند إلى المحاصصة الطائفية والقومية المقيتة.
– التفكير في إعادة توحيد أحزاب اليسار في العراق والإقليم بعد الفصل التنظيمي الذي حصل، وخلق نوع من ألآليات التنظيمية المرنة لكي توحد وتنسق عملها على صعيد البلد الواحد.
– أحزاب اليسار والقوى التقدمية في العراق والإقليم مطالبة قبل أي وقت مضى بالتقارب وتعزيز العمل المشترك وصولاً الى تحالف يساري – ديمقراطي واسع.
– .....

6- الخاتمة

كماركسيين ويساريين لا بد أن نتعامل بعقلانية علمية وندرس الظروف المحلية والإقليمية والدولية، وموازين القوى الطبقية وقدرات وقوة «أعدائنا»، والإمكانيات الواقعية لتحقيق الحلول التي نطرحها وآلياتها، ونتجنب المشاركة في جر الجماهير الى حروب قومية أو طائفية خاسرة ومدمرة. ومع أني لا أناضل من أجل تشكيل دول على أساس قومي إلا أنّ َني ادعم وأؤيد توجه ورغبة أي مجموعة سكانية معينة سواء أاتخذت شكل القومية أو أي تكوين آخر في تقرير مصيرها بشكل ديمقراطي سلمي، وحتى الانفصال وتشكيل دول مستقلة، إذا كان ذلك سيؤدي إلى حقوق وحياة أفضل لهم، وسلام وآمان أكثر لعموم ساكني المنطقة. ومع تأييدي الكامل للحق الكامل والشرعي للشعب الكردي لتقرير المصير بما فيه الانفصال، إلا أنّ َني في حالة إقليم كردستان لا أرى أن الظروف مناسبة الآن للانفصال والاستقلال وإعلان الدولة القومية، وأعتقد أن الجماهير الكادحة في الإقليم والعراق تُجر إلى حروب وصراعات قومية كما يجري الآن، وستتعرض إلى أزمات اقتصادية وسياسية أعمق من أجلٍ «دولة قوميةٍ» حتى إذا تشكلت الآن في الإقليم لن تكون إلا نموذجاً دكتاتورياً جديداً بائساً للدول القومية الفاشلة في المنطقة، ولن تغير شيئاً من حياة الجماهير الكادحة.

حەشدی شەعبی و پەشمەرگە، خواوەندی ئاستەقینە و خواوەندی قەرزکراو ... ئەردۆغان قەربای

لەم چەند ڕۆژەی ئابردودا حەشدی شەعبی زەر بەئاسانی توانی بتە ناو شاری کەرکوک و هەموو ئەو ناوچانەی تریش کە بە ناوچە جێناکۆکەکان ناسراون. ئەمە هەر زوو ئەوەی دەرخست هەموو ئەو مژدانەی لە دەمی سەرکی هەرەمەوە دەبیسران ئەو سەرکەی چەند ساڵێکە مافی سەرکبونی نەماوە فشە دەرچوون. ئەوەش دەرکەوت هەموو مەدیای حزب چەواشەکار بوون و تەنیا کاریان ئەوە بووە بینەر و بیسەر فریو بدەن. لە هەرەمی کوردستاندا هەموو جووێک بە

داپشینی پێژیمکی حزبیە. بە ئەوەی سەرکی هەرەم لە دەسەاتەکەی بمێنێتەوە دیان سیناریە ئەکدەخرە. بە ئەوەی موچە نەدرێت دیانی تر.

بە ئەوەی هاوەاتی لە مافە سەرتاییەکانی بەبەش کرێت دیانی تر کە مانای وایە هەموو ئەو شتانەی دەوترێن بە پشینی پێژەکانە. ئەگەر وایە لە ماوەی ئەو بیست و شەش ساەی حکومەتی هەرەمدا چ بەرهەمکمان هەبووە؟ چیمان بۆچی کردوە؟ ئایا دەزگای پەروەردە و خوێندنمان دامەزراندوە؟ ئایا دەزگای تێندروستیمان هەیە؟ ئایا خاوێنی سووپایەکی بەهێزین؟ خانوو بەرەمان هیچ مەرکەکی کوردی پێوە دیارە؟ ئایا چاکسازیمان لە خاکدا کردوەو پەرەمان بە کشتوکاەمان داوە؟ ئایا لە سامانی سرشتی وەاتدا وزەی کارەبامان بەرهەمهێناوە؟ ئایا داهاتی نەتەوەو تاکمان بەرزکردەتەوە؟ ئایا ئازادی بیر و ەامان قەبوڵ کردوە؟ ئایا ژیانی لاوان و منەمان دابین کردوە؟ ئایا ئەگەر لەوانە بەبەش بووبین مانای وایە شتێکمان هەیە بە ناوی ئایدینتی و کەسایەتی کوردی؟ لە ەاستیشدا مەبەستم ئەوەیە لەسەر ئەوەی دوایینداە هەڵوەستە بکەم. مەبەستم لە ئایدینتیتی و کەسایەتی کوردیە. ئەگەر تە چاوێک بە کتێبکانی خوێندن لە سەرتاییەوە هەتا زانکەدا بخشنەت دەزانی مرۆڤی کورد بە شێوەی سیستەماتیک لەوە دوورخرێتەوە ببێتە خاوێنی شوناس و کەسایەتی خۆی.

شتێک زەر بایەخی پەدرابێت هەر دینی ئیسلام بووە. منا لە باخچەی ساوایان و لە سەرتاتاییدا چەند جارێک لە قورئان و حەدیسی پێغەمبەرکرێت بە ئەوەی لەیان تێبگات. ئەوە گرنگە بزانێت هەر شتێک لە دەرەوەی ئەواندا بێت نرخی نییە. لە پەرلەمانی کوردستاندا جارێک لە جارێان گفت و گۆ لەسەر ئەوە نەکرا چۆن بواری خوێندن و پەروەردە گەانی تیا بکرێ. بەرپرسانی پەروەردە لە خەمی ئەوەدا نەبوون چۆن بەهرەی منداە گشە پێبدرێ و ئەو توانایی بزگماک هەیەتی گەورە بکرێ. ئەمە وایکرد مزگەوت ەەی گەورە بگەێت. ئەو ەەی پشتر لە دەستی دابوو بەی بگەێتەوە. هەتا هەشتاکانیش رەی قوتابخانە لە ەەی مزگەوت گەورەتر بوو بەام لە ەاپێنەوە لەگەڵ هاتنی حزبی کوردیدا مزگەوت شوێنی بە قوتابخانە چەکرد. لەموە قوتابخانە تەواو بە مزگەوت گەا.

دین لە بنەەتدا بە گوناهە بەام کاتێ دەسەاتی سیاسیی بە پشینی پێژەکانی بکاریدەهێنێ دەبێتە گەورەترین گوناهکار و دەتوانێ مرۆڤی ناکامێ و شێواو دروستبکات. وەک مینەکی گەورە وایە تا ئەو

کاتی پێت نەخستەتە سەری لێژەر زەویدا بە زیانێ بڕام هەر قاچت پیا نا دەتقەتەوەو کاری خۆی دەکا. حزبەکانی کوردی بەمبەستی فریودانی خەڵک دینیان هێنایە هەموو شوێنک. لە هەر شوێنک پێویستیان بوو بووبێت دزی و تاڵان بکەن مەرکی دینیان بۆ شوێنێ داوە. بەم شێوەیە جەماوەرێکی گەورەی مرۆڤی دوو ڕوو و فێڵبازیان پێگەیاندووە کە هەموو ئەوانە لەڕێگای خوێندنی دینەوە پەروەردەکراون چ لەقوتابخانە و چ لەمزگەوتدا. هەموو حزبی کوردی بە ڕاست و چەپەوە دژی سەکەلاریزمن چونکە هەرکات دین لە دامودەزگاکانی دەوڵەت جیاکرایەوە ئەوان ناتوانن بۆ شێوەیی ئەستایان پەڕژێ نهێنییەکانیان بەڕووبەڕوبن. ئەمە نەوێک لەناو حزبی کوریدا پێگەیشتووە تەنیا لە وەهم پێکهاتوە. ئەو مرۆڤە هیچ شوناسێکی نییە. ئاسان نییە تە مرۆڤێکی کورد بجیاوازییەکانیەوە بناسیتەوە. ناکرێ بە بەرهەمکانیەوە بزانیت ئەو مرۆڤە کوردە وەک ئەوەی دەزانیت مرۆڤێک هەیە ئیسرائیلییە، یەکێکی تر ئەمانە و ئەوەی تر چینی و ئەویان تریان ژاپنییە.

دەڕوێن حەشدی شەعبی بە کەرکوک و ناوچەکانی تر هات. ئایا هیچ کاتێ هەبووە ئەم هەرەمە لە حەشدی شەعبی و لە بەعسی چەپ بوبێت؟ ئایا لە قوتابخانەکاندا ئەو باوەڕەمان بە قوتابییەکانمان نەگوتووە کە ئەوان هەیانە؟ ئایا لە مزگەوتەکاندا بە زمانی ئەوان سوژدەمان بۆ خواوەندی ئەوان نەبردووە؟ ئایا ناوی ئەوانمان لە مناڕەکانمان نەناوە؟
دەڕوێن پێشمەرگەی خۆی لەبەردەم حەشدی شەعبیدا نەگرت. بۆچی بیگرێت ئەگەر ئەو خواوەندی ڕاستەقینەی لەپشت بێت بەڵام پێشمەرگە خواوەندی ئەوی قەرزکردووە؟ ئەو خواوەندە بۆچی پشتی کەسەکانی خۆی بەردەدات و پشتی ئەوانەی تر دەگرێت؟
ئەمە پێویستە دان بەو شکستەی خەماندا بنێین هەتا هیچ نەبێ ئەو وەهمە جارێکی تر بەرچاومان نەگرێت.

لە سەرکردەکانی خۆتانەوە دەست

پێبکەن ... عەلی مەحمود محەمەد

لە بەرز حەمید دەروشێوە دەستپێبکەین کە 54 ساڵی تەواوە سکرتێری حیزبەکەیەتی لە رۆژئاوای کوردستان و کۆنترین سکرتێری کوردە, بگرە یەکێکە لە کۆنترین سەرکردەی حیزبەکانی جیهانیش, تا سکرتێری بچوکترین پارتی سیاسی کە بە کورسییەکەوە نووسا مەگەر مردن لەی دورخاتەوە یاخود لە پرسەیەکی بازرگانی سیاسی کورسییەکی لە دوکانێکی گەورەتر دەست کەوێت , لە کاتێکدا لە جیهاندا ژیانی سیاسی بە ئاستێك چەتە پێشەوە, حیزبە سیاسییەکان بە رەگایەکی مەدەرن بەردەوامن لە گەیینی سەرکەکانیان پاش هەموو پاشکشە سیاسییەکان و شکستەکانی هەبژاردن و سکاندالێ ئەخلاقی و سیاسیەکان, تەنانەت هەبژاردنی سەرکی پارت بەو شێوە نەرێتیەی لای خەمان بە چەپڵە ئەنجام دەدرێت, یاخود لە رەگای کۆنگرێی چەند سەت کەسی یان کەمیتەی ناوەندی و مەکتەبی سیاسی باوی نەماوە, ئەندامان راستەوخۆ بە کۆبونەوەی دەیان و سەدان هەزاری سەرکی حیزبە بەدەستاتکەیان هەدەبژێرن.تا ئێستا لە کوردستان پاش ئەم هەموو خیانەت و شکستانە سەرکردەمان نەبینی دەست لەکار بکێشتەوە, دان بە راستییەکاندا بنێت و بەرەو روی لە پێچینەوەو سزا نەبێتەوە, هەمیشە بەهانە بە تاوان و شکست و گەندەییەکانیان دەهێننەوەو خەیان بە سیاسیە پاکیزەکە دەناسنن, مردن نەبێت لە کورسی جیا نابنەوە, دوای خەشیان کورسی حیزب و مومتەلەکاتی حیزب بە منالەکانیان بڕێ دەمێنێت.لەم چەند رۆژەی رابردوو پاش خیانەتە مێژوییەکەی 16 ی ئۆکتۆبەری کەرکووك , هەمەتەك بە داخوازی دەست لەکار کێشانەوەی بارزانی دەستی پێکرد, تا ئەرە ئاسایی, چونکە ئەمە مافێکی سەرەتایی هاووڵاتیانە, زۆر بە مانای بارزانی 41 ساڵە سەرکی حیزبەکەیەتی و 26 ساڵە دەسەڵاتداری کوردستان و 12 ساڵە سەرکی هەرەمی کوردستانە , لەو کاتەوە دەیان هەزار و تاوان لە ژێر سەرکردایەتی ئەودا ئەنجامدراوە کە هەندێکیان دەچنە چوارچێوەی تاوانە مەزنەکان و هەرەی سیاسی گەورە, وەلێ ئەوەی نا ئاساییە لە داواکاری ئەم بەرزانە ئەوەیە سەرکردەکان خەیان تا مردن بە کورسی حیزبەکانیانەوە نووسان و بەریان نەدا لە کاتێکدا رەی باڵیان هەبووو نیان وەراوە بچوکترین رەخنە لەو سەرکردانەی خیانیان نەگرتووە, تا چوونە قەبرەوە هەر خەریکی ماستاو بوونە بیان , دوای خەشیان مومتەلەکات و حیزبەکانیان بە منالەکانیان بە میرات مایەوە , کەچی ئەوان لە گرتنەوەی ماستاوە چرکان بەردەوامن, هاوکات ناوەرن ئازایانە دەست بخنە سەر برینە قولەکەی 16ی

ئەکتەبار, کە ئاوی لەناو رودوکە نەبێت نازانێت خیانەتەکە چەندە گەورەو کەمەر شکێن بوو, شونەوارەکەی و شوازەکەی کەمتر نەبوو لە 31ی ئاب .لە کەتادا من بۆ بەهزانە دەم تکایە لە حیزبەکان خەتانەوە هەموو دەست پێبکەن و دەستاتی بنەماییی بە هەموو رەنگ و ناوەکان ببنە زبدانی مژوەو, ئاخر ئەمە تا کەیلەیی ئەسك و پروسك و تارمایی مردووەکان بین و خەمان رزگار نەکەین لەو کلتورە ناتوانین بە خەکەکی دیکە بڵێین بە ماڵەو, با زیندووەکان بکەینەوە بە مرۆڤی ئاسایی و ئازادیان بکەین و مردووەکانیش بنێرینەوە بە گەستانە گشتییەکان خەمان لە تارماییە بە روحەکانیان ئازاد بکەین, ئەوجا بە خەکی دیکەش بڵێین بە ماڵەو, چونکە بەیاری وا مەزن تەنها بە مرۆڤی زیندوو دەدرێت نەك بە مرۆڤی کەیلە, با هەموویان بنیَرینەوە بۆ مالَەوە .

هەمیشە ئاشبەتاڵ … ناڵە حەسەن

وا پەدەچێ
قەدەری ئەمە وابووبێ
لەنەو منداڵدانی مردنەوە
لەدایکبووبین
بەیە فرچکمان بۆە گرتووە
بە تا ئەبەد
لەنەو مرندا بژین
لەنەو مرندا عەشق بکەین
لەنەو مرندا سروود بڵێین
لەنەو مرندا سەما بکەین
هەر لەنەو مردنیشدا بمرین
وا پەدەچێ
قەدەری ئەمە وابووبێ
کە لەنەو تەبەندە تاریکەکانی مردنەوە
بە یەکەمینجار
دەرگای ژیانمان لەکرابێتەوە
بەیە فرچکمان بۆە گرتووە
بە تا ئەبەد

ڕووناکی مردن لەنێو چاومان بێ
خەرمتاوی مردن لەنێو خۆنەکانمان بێ
کە دڵشفێین
درەختێک نەبێ لەسەری بنیشینەوە
کە لەنێو شەوێ ئەنگوستچاوەکانیش وندەبین
دەرگایەک نەبێ لەی بێینە دەرەوە
لەسەر یەکبەیەکی ئەستێرەکاندا
لەسەر زەوی و
لەنێو بەشایی ئاسماندا
بستێخاکێک نەبێ
بیکەین بە نیشتیمان و ماڵ
هەر / ئاشبەتاڵ و هەمیشە ئاشبەتاڵ …!

١٧ی ئۆکتۆبەری ٢٠١٧

شتێک لەمێژووی ئاوابوون …
نەژاد عزیز سورمێ

- **پەرز**

گیا بڕند بوو ، لە کێاوەی چەکی دەدا..
لە وەرزی ئاوس بووندا
هەگەکان هاتنەوە بەر با..

- **هەوەوەی وەستان**

لەسەر بەردی سێیانەکە دانیشتووە
چاوەوانی (بەیان) دەکا..
گەڵ جار (بەیان) هاتووە
تریفە بارانی کردووە و
تێشتی لەگەڵدا خواردووە..
ئەو هەر لەسەر بەردەکەیە و نابزوێ !
وشت بووە !

چاوەڕوانی (بەیان) دەکا..

• ئاڵ بردنەوە

ئاوێنەکان بە دیوارەوە شکاون..
هەتاو ڕووتە ، سایە پڕشتە
پێینگانی کچی ئاسمان داری حەسرەتی لێ ڕواوە .

• خوێنکێش

لە ناو قەدەوە پێکراوە..
تنۆکێ خوێنی لێ نەهاتووە
شاڵی پشتی تەمەنیشی هەڵمشتووە ..

• تەنافباز

وەکو پەمێ :
لە قۆزاخە و
لە مەکینە و
لە دارهەنەیشدا دەژی ..
تا ئەوەی لە پەرداخێکیش نقوم دەبێ
دەریا هەستێ ناگاتە گوێزینگانی.

• برایەتی

ئەوان تینی کورەی دەفیو ،
ئێمە شەختە ..
ئەوان گیا ،
ئێمەش بەرخی دوو باقە گیا …

• زایەڵەی بێ دەنگی

لەو ساتەوە سوژنی
لە بن پیلی شەوەی ڕۆژگار ڕاکردووە
هاوار ئەکا
کەس دیار نییە
(با) وەستاوە !
ئەویش بە دەنگە دەنگی خۆی ..
نەوەك هەر کەڵ ، لاێیش بووە ..

• **پانکی مەشك**

بیری نایە بارانی گرتبێتیەوە
نەی دیوە خۆنی تۆ بگەرێ !
پانکی سەرچاوەی گومڕایی ،
هەر لە دوورڕا ماکی کەووی پێوە دیارە .

• **کۆلوکە**
تاك تاك ،
شەوەی جریوەی پاساری ..
تاك تاك ،
شەوەی زەبوونی و ناچاری
تاك تاك ،
کە تەنیایی هەر بۆ خوایە .

• **خەزەڵانی سنگەکان**

ئەوە هەناسەدان نەبوو
ئەوە ژانی چیا بوو ..
چەخماخەی هەورە تریشقە و
فڕینی هەموو چڵەکە و کۆترەکانی دونیا بوو ..
ئەوە هەناسەدان نەبوو .

• **بانگەش**

ئێستا منارەان
یاری بە باگردێنەکەی دەکەن
دەسکەکەی کردووە بەشەقە و پێی دەڵوا ..
دەرناکەوێ ،
چوار وەرزی ساڵ لە ماڵییە …
1989/ 9

هەڵکشانی دیدی دژەکۆچ لە ئەوروپا

پاش ئەوەی سەرباستیان کورس ، سەرۆکی پارتی گەلی نەمسا توانی لەسەدا 31.5 ی دەنگەکانی هەڵبژاردنی ئەم دواییەی ووڵاتەکەی بەدەستبهێنێت ، ئەگەری زۆرە کە بتوانێت ببێتە ئاوێزکاری کابینەی حکومەتی داهاتوی ئەو ووڵاتە.
کورسی تەمەن 31 ساڵ کە گەنجترین سەرکردەی دیاری ئەوروپایە بە لێدوانە تونەدەکانی لەبارەی کۆچەوە بۆ ووڵاتەکەی دەناسرێتەوە و لە دواهەمین لێدوانیدا بۆ ڕۆژنامەی فاینەنشاڵ تایمز دەڵێت " قەیرانی کۆچ خەڵکی وەهای هێناوەتە ناو نەمسا کە بیرۆکەکانیان لەم ووڵاتەی ئێمەدا جێگەی نابێتەوە."
کورس ، پێشتریش پێشنیاری ئەوەی دەکرد کە ئەوروپا هاوشێوەی ئوسترالیا سیاسەتەکانی توندبکاتەوە و ئەو کۆچبەرانە وەرنەگرێت کە لەڕێگەی دەریاوە و بە قاچاخ ڕوو لە نەمسا دەکەن. ئەمەش هاوشێوەی ئەو سیاسەتەیە کە حکومەتی ئێستای ئوسترالیا پیادەی دەکات و هەر کەسێك بیەوێت بە قاچاخ و بە بەلەم ڕوو لە ئوسترالیا بکات دەستگیری دەکات و ڕەوانەی ئەو ووڵاتەی دەکاتەوە کە لێوەی هاتووە.

ئامادەکردنی: هێأار